FRITSCH, J. C.

DISSERTATIO ACADEMICA
DE
LUMBRICIS TERRESTRIBUS EORUMQUE USU MEDICO,

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
ELECTORATUS BRANDENBURGICI HÆREDE,
&c. &c.
GRATIOSO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU
SUB PRÆSIDIO
DN. GEORGII ERNESTI STAHL,
MED. D. ET PROF. PUBL. ORDINARII,
Dn. Patroni & Præceptoris sui omni observantiæ cultu prosequendi,
Publicè ventilandam proponit

JOHANNES CHRISTOPHORUS FRITSCHIUS,
SCHWARZBURGICUS.

Ad d. Decemb. M.DCXCVIII. Horis antemeridianis

RECUSA HALÆ MAGDEBURGICÆ
LITERIS CHRISTIANI HENCKELII, ACAD. TYP. 1707.

I. N. J.

PROOEMIUM.

ADmiranda Omnipotentis, Sapientiſſimi, Benigniſſimi Dei, & potentia, & providentia atque clementia, non ſaltem è vaſtiſſimorum totius univerſi molium, ſtupenda efformatione & compage, menti humanæ ſeſe ingerit, eamque ad devotiſſimam tam immenſi artificis venerationem ſuſcitat; ſed eſt omnino ſumme admirabilis etiam in minimis, Deus, neque fere minutisſima in univerſo hoc efformata, & mutuo nexu, variæ necesſitatis vel utilitatis inter ſe devincta corpora, absque ſumma admiratione, & inimitabilis artificii reverentia, ab intelligente homine aſpici poſſunt. Præcipue vero in Viventium genere, multa, imò innumera, talia producta videre licet, quorum partim mirablis conſtructio conſervatio partim eximius, & nobilisſimus uſus, ſæpe ſuprà ullam quantævis Sapientiæ humanæ ſuſpicionem, iisdem inſertus, ſanam certe mentem non poteſt non venerabunda admiratione afficere.

Immenſum ſit vel multas hujus cenſus ſpecies enarrare; vel è numeroſis illis, pauciores, ſed inſigniores

designere: vel paucissimas quoque, cum manifestatione ipsarum summæ, & vulgo hominum propemodum incredibilis, efficaciæ, percensere.

Selegimus è tanto exercitu unicum saltem, ut communissimum, ita ferè vulgo contemtissimum, animalculum, cujus vix aspectum aut contactum sine dedignatione, tota mortalium rudior turba tolerat: admirandam efficaciam adversus pathema corporis humani, non sine magno horrore & consternatione vulgo conspiciendum, tacitè venerantur, & mirantur scientes.

Animalculum intelligo, de reptilium, & vulgò vocant Insectorum, genere: LUMBRICOS ita dictos TERRESTRES.

Horum, medicam tamen præcipuè, historiam, atque ad certos affectus partim decantatam, partim quotidiana experientiâ comprobatam, insignem utilitatem atque efficaciam, pro themate Exercitationis medicæ suscepisse, tantum abest ut pudere nos debeat, ut potius apicem nostræ assertionis exinde recte assequentes, & magnum operæ pretium facturos, & hunc nostrum conatum nullatenus contempturos esse confidamus.

Faxit DEUS T.O.M. ut inde sub sui nominis gloria, proximi emolumentum promoveatur.

CAP. I.

Lumbricorum Terrestrium Generationis, & reliquæ propriæ constitutionis, Historia.

LUMBRICOS TERRESTRES vocant usitatiore nomine Medici & Pharmacopœi quos vulgus *Vermes terrestres*, aut vernacula appellatione, *Vermes Pluviatiles*, Regen-Würmer / Erd-Würmer / denotant. Græco nomine

Dio-

Dioſcorides γῆς ἔντερα vocat. *Paracelſus*, ut fere in multis rebus peregrinis vocibus delectatur, ita hic etiam, *Melloes* vocabulo animalculum hoc deſignat. *Monardes* non multo magis uſitato nomine *Oniſcos* appellat, niſi fortè *Aſellos* potius ibi tractet nec enim ad manus eſt locus: uti nec in *Paracelſo* æque occurrit ſcrutantibus hæc appellatio, quam tamen ex ipſo *Schroederus* Lib. V. Cap. 508. & *Möllenbrock* de Varis, pag. 240. citant.

Præter nominis deſcriptionem, hiſtoriam quoque generalem, & exteriorum eorundem faciem *Jonſtonus* H.N. de Inſect. Lib. III. c. 3. & *Petrus Uffenbach*, in Diſpenſat. Galeno Chymico ſiſtunt. Deſcribunt nempè *reptile animalculum*, *corpore oblongo*, *rotundo*, *nihil oſſei continente*; *oculos nullos*, *nullas etiam aures habens*, *nullos pedes vel alios artus*. Diſtinctum ſaltem conſpicitur corpus velut *annularibus* quibusdam diſcriminibus, quæ internodia quaſi quædam elatiora & colore quoque candidiore ſpicua, ambiunt, non hæc tamen abſolutè in omnibus individuis.

Cum progrediuntur, apparet alterutra ſaltem extremitas corporis, non nihil proſerpere, & mox totam reliquam ejus portionem poſt ſeſe trahere. Interim notatu non indignum viſum eſt *Eydio* apud *Steph. Blancardum* im Schau-Platz der Raupen ꝛc. quod hi vermes, ut *amphisbenæ* quædam ſpecies, verſus utramque ſui extremitatem ita repete & oppoſitam alteram poſt ſeſe trahere, valeant. Confirmat id obſervatione duplici, altera d. 20. April. altera ſecuto d. 4. Maji & variis aliis temporibus facta, quod in horto, ſubſecuta pluviam ſerena tempeſtati conſpexerit vermen è terra egredientem, qui parte anteriori candicans & exanguis, parte vero poſteriore (ex ordine inceſſus) niger præ rubedine, ſeu lividus, apparebat; Poſtquam vero nihil edule inveniret, parte illa quæ prius poſterior progrediendi ordine, fuerat iterum in alium locum terræ introitum ſeu foramen impegerit. Et ſic putat partem poſteriorem, quæ antea caudæ loco fuerit, jam pro capite ipſi inſerviiſſe.

Sed videtur minus neceſſariam conſequentiam hic forma-

 re

re, quasi quâ parte terram fodiat hoc animalculum, aut proserpat, illa necessario caput sit: quod non modo ex parte cancrorum exemplum eludit, caudæ beneficio, præcipue in aqua non segnius retrorsum remigantium, imò & in scrobes suos, ita retrorsum ingredientium, quam juxta capitis positum, alias antrorsum pedibus progrediuntur.

Sed est etiam manifesta structuræ diversitas inter hanc utramque lumbricorum Terrestrium extremitatatem quarum altera, quæ magis legitimè capitis dignitatem tuetur, non modo rotundior, colore saturatior, & manifestiore osculo, instructa apparet; proximè etiam versus ipsius regionem, annularis illa protuberantia, in quibus horum vermiculorum reperitur, perpetuo sita observatur: sed etiam hæc ipsa opposita, pro postica verius sese gerit, si nihil aliud, certè excrementa ejiciendo.

In corpulentioribus horum animalium individuis observantur etiam aliqui velut leves *aculei*, sive hispidæ prominentiæ, quibus firmius rebus super quas serpunt, præcipuè subasperis, sese applicare adeoque progressum suum promovere queant. Prout etiam ipsæ annulares illæ corporis ipsorum distinctiones, ita inæqualiter ab antica capitis ipsorum regione, ad posticam seu caudam conformatæ deprehenduntur, ut si quis foraminibus suis maximam partem adhuc immersos, capite prehensos extrahat, facilè sequantur, contra verò postica sui parte prehensi, ita firmiter, quasi asperitate quadam terræ adhærescant, ut improvida tractione faciliùs disrumpantur, quam evellantur.

Curiositate suâ, etiam exactiorem & intimiorem animalculi hujus structuram prosequi dignatus est *Willisius*, Tract. de *Anima Brutorum* cap. III. Ubi non modò ad animalium *sanguine* præditorum classem *Lumbricos* reducere molitur, dum subcruento humore præditos, ipsius autopsiæ testimonio asserit: sed etiam variorum in ipsis viscerum ordinem, artificium, & usum, prolixiùs delineat & depingit, ejusque organa vitalia

talia & alia viſcera divino utique artificio, admirabiliter fabrefacta eſſe, monet. Totam corporis compagem, (quod in pluribus Inſectis ſolenne) muſculorum annularium quaſi catenam eſſe, quorum fibræ orbicularet, ſui contractione, quemque annulum anguſtiorem & longiorem reddant: Expanſione vero ſui, breviorem quidem, ſed latiorem & ampliorem, efficiant &c. Totam anatomiam & ſtructuram internam atque externam eorum, loco citato deſcribit, & Tabul. IV. Fig. I. depingit. Incompletam tamen hanc indicat eſſe, & aliqua ſuper addit, huc pertinentia, Francis. Redi, libello *obſerv. circa animalia viventia quæ in animalibus viventibus reperiuntur*, e quo in Act. Lipſienſ. 1686. pag. 48. & ſeqq. quædam excerpta habentur.

Genera ipſorum duo recenſet *Jonſtonius* & *Agricula*. Unum longum, hoc de quo nobis eſt ſermo; alterum parvum Aſcaridibus ſimile. Priores, rubei, aut ſummum ſubpallidi ſunt coloris, ſi ſani; ægri vero & quaſi ſemi mortui, flavo, & viridi atque livido, colore apparent. Parvos iſtos, modò candidi, modo lactei, modo nigri coloris eſſe, tradit *Agricola:* Aſſignat his, quod ſata ſubruant, radiculis teneris abſumptis. Quod quidem noſtri majores non faciunt, ſed innoxii ſunt.

Recepta, opinio eſt, quod pingui terræ limo ſuſtententur; quod confirmare quoque videtur magna ejus quantitas intra corpus, & inteſtina ipſorum communiter reperibilis. Interim & ſucco aliquo è vegetabilibus profecto paſci, non improbabile eſt, ex eo, quod præcipuè circa horum rapices victitent; licet reverà radicibus uſpiam adhæreſcere, aut easdem arrodere, vix ulla conſtanti experientia deprehendatur. Unde magis exſudante ſolùm aliquo è radicibus tali ſucco ipſos frui, probabile eſt.

Ventriculum lumbricis his dubium reddit *Hieron. Fab. ab Aquapendente*. Tract. de Ventric. pag. 47. & in illis vix quicquam huic analogum, nedum manifeſtum talem reperiri arbi-

bitratur: sed satisfacit Willisius: & notum est de omnibus liquido alimento magis absolute utentibus, quod nulla æque insigni structura ventriculus, ipsorum à reliqua intestinorum compage distinguatur, nisi forte capacitatis & roboris majoris.

Sunt, præcipuè ex iis qui antiquorum placita sequuntur, qui vermiculos hos etiam ex ipsa terra tali limosa immediate nasci arbitrantur; inter quos est ipse *Paracelsus* Opp. Chirurg. pag. 268. quemadmodum etiam *Kunkelius* in observ. suis, vario gradu caloris, è putrescente, aquâ pluviâ, aut rore majali, varias muscas & culices veluti immediatè pronasci, suspicari videtur. Satisfecisse vero hujusmodi dubiis præcipue videtur *Rhedi*, *Steno*, *Lyster*, quicquid etiam *Bonanus* contrâ sentiat in *observat*, *circa animalia testacea*.

Ceterùm sententiam quoque suam de opinione *Borelli*, ac si animalcula quædam ipsa *arenosâ* terrâ immediatè nutriri possent, profert loco suprâ allegato citatus Rhedi.

Confirmat verò observationibus suis Lumbricorum Terrestrium *sexus* diversitatem, & ipsum *coitum*, Aldrovandus. Tangere se tantummodò, ait, plusquam dimidia ferè corporis parte, atque ita arcte sibi invicem cohærere, ut non nisi duriusculo calcatu & frictione pedum absistant. Videri autem, cum coëunt, velut unus saltem Lumbricus, in medio corporis paulò crassior ceteris esse.

Schwammerdammius in H. General. Insect. maturè satis *fœmellas* à *masculis* discerni posse, ex *ovulorum* præsentia, oculis manifestissimè apparente. Ex his ovulis statim vermiculari sua forma, sine præcedente alia mutatione, vermiculos hos progigni. Coire tamen non æque facile observari, juxta suam experientiam candidè, addit.

Unde fere magis dubium fieri videtur, quod vulgo de *hermaphroditica* similium animalculorum natura statuunt, & lumbricis Terrestribus in specie applicat *Samuel Dale* in Pharmacologia, ubi describit quod sint animalcula *hermaphroditica*, apoda, longa, &c.

Præ-

Præter ſubſtantiam illam, quam è terræ tenuiori limo devorant, *Salina nitroſa* quoque ſubſtantia pro alimento delectari ipſos apparet ferè ex ipſorum emerſione ad ſuperficiem terræ à fœcundis pluviis ; Diuturniores enim pluvias, ſteriliores profunde hunectatione terram imbuentes, potius profundiore intra terram fuga evadunt. Et confirmat hoc tanto magis *ſalina nitroſa* ſubſtantia, velut immediatè ex ipſis per artem obtinenda, & colligenda. Ex eadem ratione *fimo veteri* magis copioſè apropinquant; minùs vero *recentiori*, ob acrimoniam ſalſi & *urinoſi* ſalis eidem adhuc inhærentem, quæ pleriſque omnibus mollioribus animalculis, odio & exitio eſt.

Placet addere exitium horum lumbricorum, quod à ſpeciali alio verme, quaſi ſolenni ipſorum hoſte, ipſis imminere. *Glauberus* præcipue commemorat, in *Pharmacop. Spagyr. Part. II.* Ubi rem ita deſcribit: Eſt Vermis martialis, colore nigerrimo tinctus magnitudine farinarium non excedens, multis pedunculis, craſſitie calami ſcriptorii, & præter propter longitudine membri digiti; tempore Vernali valdè eſt macilentus, circa æſtatem autem adeo ſe ſuſtentat & nutrit è lumbricis terreſtribus, ut propter pinguedinem & craſſitiem vix ſerpere poſſit: ſtatim in terra ſe illis adjungit orificio ſuo ſatis mordaci, optimum ſuccum extrahendo: hunc hoſtem Lumbricus in terra non poteſt depellere, quare propter anxietates & dolores è terra prodit, adhærente tamen adhuc hoſte, & nullo modo cedente, tamdiu, donec ſe ſatis ſucco ſuo ſaturaverit, & turgidum reddiderit, poſteaque libere decedit; Sæpiſſimè obſervavit ſupra citatus *Glaberus*, & vidit, quod duo hi vermes diu certent extra terram, ita ut interdum minor, ſcil. hoſtis, alterum valde lædat, quod acceptum vulnus autem iterum curat, ſi mox in tertam iterum repere poteſt, unde videmus & reperimus inveteratis lumbricis multa vulnera, quæ tamen iterum ſanata ſunt, quæ ab hoc hoſte aureà inflicta fuerunt. Notabile eſt, quod hic hoſtis, ſi ex uno lumbrico optimum ſuccum ſatis exhauſerit, illum ita relinquat, & de novo ſe alii affigat. Ac-

cedit his, & longè frequentiore ac præsentiore strage Lumbricos afficit, dum in alimentum suum ipsos venatur, Talpa.

Arte etiam fugantur & necantur, tum *lixivio* communi, tum *muria*, tum *vitrioli* solutione in cuniculos & foramina ipsorum immissis.

De magnitudine ipsorum, id unicum addendum quod diversâ quidem instructi inveniantur, ordinarie tamen vix ultra quatuor aut quinque pollices fabriles, & mediocris calami anserini crassitiem, ascendant; Interim aliqui illorum inveniantur, qui non modo, sex tales digitos longitudine superent, sed & olorinum calamum crassitie æmulentur: qui an Zuccarole Italorum apud Jonston: sint, non satis certum est.

Neque vero hoc ignorare licet, quod longe minùs die, quam nocte, in superficiem terræ proserpant. Unde ferè Pharmacopœorum famuli noctu, lucernæ adminiculo ipsos captant, & sæpè satis ubere venatione potiuntur.

Effodiuntur alias sub terræ & hortorum cultura, ubi præcipue hortulani, & ipsorum mercenarii, aliquot occurrerunt, ad experientiam suam provocantes, quod interdum quasi generales quosdam recessus horum Lumbricorum fodiendo offendant, spatiosam nempe cavernam, in qua aliquot millia, seu magnus acervus horum lumbricorum, ad aliquot mensuras nostrates, una degant: quod per hybernum præcipuè tempus fieri, & sub primi veris auspiciis facta terræ suffossione ita deprehendi tradunt; quod experientiæ certiori relinquimus.

Sensu quodam motuum in viciniâ fientium affici videntur, prædictæ capturæ testimonio, ubi vegetiore incessu vel accursu, cito latebras suas repetere cernuntur, è quibus tamen, post aliquam moram iterum prorepunt.

CAP. II.

CAP. II.

Uſus & Abuſus generales Lumbricorum Terreſtrium.

UT de propriis rerum naturalium finibus diſputare anceps, & ferè ſterile, negotium eſt, ſed magis de mutuis earundem reſpectibus atque uſibus aliqua concludere licet; Ita in noſtro quoque negotio, circa Lumbricorum Terreſtrium *proprium* finem, quam obrem illi per ſe in mundo præſto ſint, fruſtranea fuerit disquiſitio: Quem vero alium uſum præſtare poſſint & ſoleant, & quos effectus, & actus qualescunque; edere obſerventur, ut manifeſtius deprehenditur ita quoque in conſiderationem venire meretur.

Ante omnia *nocumentum*, quod herbis aut radicibus inferre dicuntur, vix adeo manifeſtum fuerit, niſi in *tenerioribus* fortaſſe lactucæ, raphonorum, & ſimilium ſativorum, *germinibus*; hæc enim interdum per noctem inſigniter arroſa ſequente manè reperiuntur, non apparentibus aliis circum ſignis, præter ejusmodi *lumbricorum cuniculos* in viciniâ conſpicuos. Firmioribus paulò plantis, vix damnum aliquod machinari ſentiuntur, in adultiores enim non aſcendunt: neque radices violare deprehenduntur.

Aliis animalibus uſum præſtant, dum in *alimentum* ipſis cedunt ut non modo de *Talpâ* ſuprâ monuimus, ſed etiam de *Gallinis*, *anatibus*, *turdo*, *corvis*, aliisque volucribus, ſatis notum eſt. *Piſcibus* gratiſſimi ſunt quoties per imbres, & repentinos torrentes, è cavernis ſuis provoluti in flumina aut ſtagna deferuntur.

Pluvias præſagire cenſentur, quando pertuſa quaſi terrebello, terra, affatim foras erumpunt; expectantes nempè uberiorem humiditatem, cujus primordia in aëre humidiore tunc temporis jam perſentiſcunt.

Præcipuus quem præſtant uſus, eſt *Medicus*. Adhibentur

tur verò in genere contrà affectus *nervinos*, *spasmodicos* seu *convulsivos*; adeo quidem, ut præcipuè, *dolorificis* illis spasmis *Arthitridi*, ejusque *sororiis* pathematibus, *hypochondriaco scorbuticis* opponantur: quin etiam strictiùs & manifestiùs *convulsivis*, & omnino *Epilepticis* Symptomatibus, non sine efficaciâ adhibeantur.

Ad *Icterum* quoque laudantur, præcipuè cum ille morbus perfrequenter tale quiddam *spasmodicum* involvat. *Lactis defectui* succurrere observantur; certe non multum absimili agendi modo: siquidem omninò ad generationem quoque seu *collectionem* sive *admissiones*, lactis in mammas, *motus tonici* varium moderamen, adeò multum potest, ut etiam sæpe-numero *stricturam* ipsarum pertinaciorem, quæ *effluxum* lactis præsentaneè cohibuit, nuda *frictio* lenis, quasi titillatoria molli *excutiâ* peracta, velut in momento ita dissipet, ut non modò emissio, sed Spontanea *eruptio* lactis, promptè subsequatur.

Diureticam etiam efficacia habent; quam quidem paulo magis *positivè*, ab *irritatoriâ* quapiam provocatione pendere vulgo suspicantur: sed an pleno jure, merito dubitari potest. Siquidem adeo insignis *diuresis*, usum lumbricorum consequi minimè observatur. Unde quidem potiùs in afflictis tantum viis urinariis, adeoque *spasmotica* harum partium *strictura*, potiorem & veriorem suam efficaciam præstare, notabunt circumspectiores.

Ut verò alias *Diuretica* quædam, præcipuè vero efficaciora seu *stimulantia*, *Aphrodisiacis* quoque effectibus destinantur; quod quidem etiam omni *consensu* non caret, tam quoad membri virilis *erectionem* exstimulandam, quam quod ipsorum *spermaticorum* organorum aliquam exstimulationem: utpote cui etiam illa insignis efficacia *Cantharidum* in Gonorrhæâ inveteratâ cum debita circumspectione adhibitarum, inniti videtur: ita hi ipsi quoque lumbrici nostri Terrestres efficacia hujusmodi *aphrodisiacæ* insimulantur, neque æque in tota sua substan-

ſtantia, ſed *excrementa* tantùm illorum, & quidem, jubente præſcriptione, circà *ſcrobiculos* ipſorum, menſe Majo vel Junio collecta, ubi teneri *limi* forma ipſas horum foraminum circumdare conſpicuuntur. Quamvis etiam, ſi aliqua ipſorum lumbricorum quantitas capiatur, & ſic ſatis mundi in vitrum aut ollam conjiciantur, paucarum horarum ſpatio hoc ipſum *excrementum* ita copioſe emittant, ut quaſi pro tegumento ipſis inſervire poſſit, ſub quo, tanquam alia terra, jaceant.

Contra ipſos lumbricos *Inteſtinales* quoque, à plebecula dari ſolent, quod *an tutò* fiat? quærit *Sennertus* lib. III. Pract. Paralip. 3. pag. 179. dicendo *negativam*, idque ex obſervat. *Henric. ab Heer*, obſerv. IX dum ſcribit: ſe non probare conſilium, vel vulgi vel interdum quorundam Medicorum, *verminoſis* pueris vermes vino lotos, & in tegula exſiccatos, exhibentium. Certò enim ſibi, ſe experientia edoctum, perſuadere, materiam illam vermium putrem putri puerorum pituitæ remixtam, à magno illorum calore iterum animari, ut videmus muſcas ſubmerſas multis diebus mortuas, ſi non premantur, nec ſimpliciter extinguantur, ſoli denuò expoſitas, novo calore iterum vitam volatumque, ut & pediculorum pelles, in puerilibus capitibus & veſtibus relictas, amiſſam inter ungues & pectinem animam, recuperare: Ideo, ait, hæc cautio à Practico notetur ſedulò. Incidit verò hâc occaſione etiam conſimilis effectus, è lumbricis *humanis*, pulveretenùs in corpus aſſumtis, ſimiliter proventum vermium induci; Obſervatio hujus generis eſt apud *Tabernæmontanum*, ubi ex malitioſa tali propinatione â circum foraneo, autori hoc ſponte confitente, factâ, propullulatio talis evenerit, quam ille deinceps ſuis medicamentis denuò ejecerit. Hiſtoria, cum animadverſionibus Autoris, eſt apud eundem in Deſcript. *Santonici*.

De *regeneratione* quoque lumbricorum *Terreſtrium* ex eorundem putrefactorum magmate, obſervatio, licet minus exquiſita, eſt Act. N. C. Decad. II. ao. 8. p. 202. ubi pariter de periculoſâ illa lumbricorum contra Lumbricos exhibitione, quædam afferuntur.

Anodynum quoque effectum tribuunt Lumbricis Terrestribus, Vix autem aliter, quam quatenus *motus spasmoticos* mitigant atque tollunt, illum perpetraverint. In aliis enim casibus, *anodynam* virtutem nemo ab illis expectaverit cum successu.

Ad *Hydropem* qui commendant, partim *diuretica* partim *antispasmodica* efficaciæ intuitu illud agant necesse est: & possunt hoc ipso modo efficaciam aliquam hic exerere.

Commendantur his nominibus hinc inde apud Autores, tam magis dogmaticos, *Jonstonum, Samuel: Dale, Petrum Uffenbach, Joach. Lanzonium, Möllenbrocium, Dravvitzium*, & specialissime, interposita propria sua, & multiplici quidem experientia, a *Johanne Wiero*, in libello de Morbis hactenus incognitis, è quibus hunc inde alii transumendo commendant.

Censoriam vero virgulam interponit *B.Ludovici*, in Pharmac. sua, sequentibus verbis, Lumbrici Terrestres, in se abominabiles, in *calculo pellendo* profecto haud magni momenti: pro *diuresi* in aliis affectibus, *hydrope, ischuria*, & (cui tantoperè in specie commendantur) *arthridie vaga*, tot acceptioribus, imò præsentioribus *diureticis*, reverà posteriores: ceu *Spiritus Tartari, calcis vivæ. Tinct. Martis, Arcanum Tartari, Cinabarinorum, Opiatorum*, ac *Præcipitantium*, usu, æque felices progressus fecimus in vagabundo illo dolore: etiam plerumque citra *Purgantia* ista, quævis *Topica*, atque *Infessus*, contracturarum ut plurimum autores. Unde absit semi rusticus ille *expressus* (lumbricorum) *succus*: qui tamen aliàs, cum *Spiritu Vini*, valet ad gangrænam lumborum ex longo decubitu: absit præparatorum perlevis *Pulvis*, leviusque, tam in pondere, quam in effectu, *magisterium*, è Spiritu Nitri cnm oleo Tartari præcipitatum: *Spiritus* per se inde destill: phlegmaticus, paucoque Sale volat: conditus, curiosorum: *abstractitius* verò, Lumbricorum infusione alteratus haud quoque conveniens est. Solum restat oleum, idq; simplex tantum, (cum compositum additione olei Rorismarini extempore haberi queat) variis in affectibus,

bus præcipuè nervoſarum partium, utile. Hactenus B. *Ludovici.*

Certè, ut intentio & labor hujus Viri, in hoc opere, maximam laudem meruerunt, & in plerisque etiam tuentur; ita certiſſimum tamen eſt, quot aliquot horum generum *epicriſibus* juſtò magis ſtringere res videatur, præcipue in *ſpecificâ* ſimplicium virtute damnandâ. Circa quam, nimiam credulitatem quidem disſuadere, neſcio an noſtro ævo amplius neceſſarium ſit, ubi experientiæ defectu, & Theoriæ à priori æternâ caligine propemodum inter res deperditas numerari cæperunt: abſolutè verò omnia negare, ut experientiæ claro teſtimonio, adeoque veritati, contrarium eſt, ita & praxi medicæ, in genere non rarò magnum damnum affert, & exiſtimationi practici perfrequenter labem affricat, quando *vetula balneator, opilio*, vel alius empiricus, *ſimplici* aliquo medicamento, bonâ fortunâ *tempeſtivè* exhibito, tantum efficit, ut talis Medicus non niſi *magi arum* artium abuſui id ipſum adſcribendum judicans, non rarò aliorum riſui ſeſe exponant. In hoc ipſo itaque etiam caſu noſtra facimus verba *B. Ettmulleri* ad hunc ipſum locum autoris, in *Colleg. ad eundem*, dicta: *Hos* (Lumbricos) *quidem damnat autor: interim ego laude afficiendos puto.*

Efficacia Lumbricorum adverſus ipſam *Epilepſiam*, nobis certe hactenus apud pauciſſimos Scriptores occurrit; Et certè nemo quisquam jam ſuccurrit, præter *Paulum Barbette, Theodor. Mayerne*, qui in praxi ſua, in loco de *Epilepſia*, ſub catalogo remediorum, contra hunc effectum proficuorum, *lumbricorum* quoque horum mentionem faciunt, licet non magis quam ſolo verbo. Exc. *Doleus* tamen ut ſecretum allegat.

Qui vero in Praxi iis hoc nomine utantur, plures fortaſſis fuerint, quamvis nobis minus cogniti neque notâ effectus, quem inde experiuntur felicitate. Unum certo novi, *Experientiſſimum Dominum Johannem Auguſtum Hermannum, Medicinæ Licentiatum* & Phyſicum Calæ Altenburgicæ, Medicum

cum Doctissimum & Curiosissimum, qui usum & expertam efficaciam horum animalculorum adversus *Epilepsiam*, debitè exhibitorum, benevolè mecum communicavit, & successu constantem, quo est candore, serio asseveravit. Quod item *D. D. Præses* calculo suo absolutè confirmat, & ab experientia sæpius instituta, testimonium verum perhibet.

Quæ certò efficacia, contra hujusmodi horrendum in oculis humanis affectum, frustra ferè & absque veritate in numerosis aliis, pretiosis, & alio sensuum lenocinio arridentibus, quæsitus non siverit vermiculos hosce abominabiles adeo haberi; Sed potius divinæ benignitati gratias immensas decernere suadebit, quod rei quam nos vix aspectu nostro dignaremur tantam efficaciam indiderit, quam nos ulla nostrâ sapientià ibidem suspicari, nedum deprehendere aut ulla nostra arte imitari aut compensare, veraciter non valeamus.

In *Sexu fœminino* specialiter, ad *menses* expediendos allegantur similiter lumbrici Terrestres; Sed efficacia certe non modo *leviore* præditi hic sunt, verum etiam magis forte ope & intentione *diuretica* hic commendantur, quam ullatenus directe *emmenagoga*.

Notamus verò meritò, quod omnem, quam ad hæc genera affectuum exerunt, energiam, magis exhibeant *sine* artificiosa longinqua *præparatione*, simpliciter admodum, ad commodiorem saltem assumptionem, prædispositi.

Quod uti de plerisque *Specificis* Medicamentis revera ita valet, ita de hoc etiam simplici tanto magis observari meretur; quia ex eodem, citrà *ignis* aut *putredinosæ* corruptionis concursum, vix quicquam Speciale elici valet: his ipsis vero actibus, & violentis *mixtionis* perturbationibus, nostra quidem sententia, potius à specifica sua energia deturbatur, quam ut in eadem vel exaltetur, sive illa à reliquis, alienis, inertibus, aut quasi feculentis, portionibus, separari, & quasi *concentrari* hac methodo possit.

Quia

Quia tamen in talibus ferè quilibet suo sensu abundat; tum etiam ut uno conspectu simul exhibeamus, quænam producta ad quemcunque etiam usum & effectum, è Lumbricis, *Chymicâ*, aut qualibet alia, *Arte* parari soleant, subjungemus præparatorum ex lumbricis recensionem.

Adhibentur vero Lumbrici Terrestres ad affectus hactenus allegatos, vel *introrsum* in corpus assumendi; vel *extrinsecus* tantùm applicandi; sive præparatione artificiali in diversa schemata transformati sint, sive ita nude, in tota sua substantia, recentes, imò adhuc viventes, aut exsiccati, pulverisati. Transimus itaquè tum ad has ipsorum *præparationes*, dum denique ad præparatorum illorum *assignationes*.

CAP. III.

Lumbricorum Terrestrium variæ præparationes, & nascentia inde producta.

PRæparationes Lumbricorum Terrestrium sunt vel *simpliciores*, & proinde parum aut nihil *alterationis* peculiaris inferentes; vel cum insigniore *inversione* mixtionis & texturæ conjunctæ.

Prioris generis sunt (1.) *Succus* (2.) *Siccatorum pulvis*. (3.) *Liquamen* ex iisdem, cum vel sine *caloris* concursu & adminiculo (4.) denique *Aqua* ex iisdem prolicienda, & (5.) *oleum* ex ipsis paratum.

Pro *Succo* eliciendo, *recentes*, imò *vivi* contunduntur in mortario, & *conteruntur* quantum possibile, *lapideo*, *vitreo*, aut ad summum *ferreo*; exprimuntur inde per linteum aut laneum, aut setaceum incerniculum.

Promovetur vero longè magis hæc operatio, per additionem liquoris cujusdam, post contusionem & *trituram* paulatim admiscendi, & ita una exprimendi. Adhibent huic fini communiter *vinum*, idque commodè.

Usurpavit hanc formulam præcipue *Johannes Wierus* utpote qui etiam inter primos efficaciam insignem lumbricorum à vulgi experimentis ad medicum usum, cum bono effectu, &

tum

tum sui, tum ægrorum commodo, transtulit; Non secus atque *Heinricus*, Filius ejusdem: prout utrorumque in hoc medicamento felicitatem annotat atque celebrat *Mœllenbrock de Varis*, pag. 240. &c.

Exsiccatio illorum, pro *pulvere* inde parando nihil peculiaris in recessu habet, nisi quod admodum singulatim, asseri lævigato aut *vitreæ* vel *lapideæ* tabulæ imponendi sint, & ita ad siccescentiam, quæ satis promptè succedit tempore per se *calidiore*, mensis *Maji*, *Junii*, *Julii*, seponendi.

Alia verò, inter scrupulosiores non levis, quæstio incidit, an in *Sole* ipsos siccare liceat? an vero solum in *aura umbrosa*, vel etiam, incidente tempore pluvio minus congruo, in *hypocausto* leniter tepefacto.

Maxvellus certè in *Medicinâ* sua *magnetica*, eam efficaciam tribuit *Solaribus* radiis, ut quælibet *simplicia*, & nominatim ipsa *vegetabilia*, ab insolatione tali, in nativa sua *efficacia*, mirum quantum augescere, persuadere nitatur. Sed quemadmodum in hoc, parum assensus â Practicis expectare poterit; præcipuè in illis simplicibus, quorum potissima *specifica* efficacia in *Sulphureo Volatili* substantia residet: ita de paulo *fixioribus* quoque, adeoque & ipsis nostris *Lumbricis diuturna* æstus solaris admissione cum aeris libero perpetuo concursu aliquid alterationis & damni accedere posse, nullum nobis est dubium.

Ne tamen prolixi hic simus moderatam, & quanta solum ad desiccationem satisfaciat, repositionem Lumbricorum nostrorum in Solares radios efficaciæ eorundem etiam quantumcunque *specificæ* nihil præjudicii aut damni afferre, non solum *rationis* probabilitate, sed ipsa *experientiæ* probatione asseveramus. Unde scrupulosos hic esse, nulla necessitas exigit: cui tamen dubius est animus, quocunque leni calore alio, si aeris etiam umbrosi energia, per tempestatem minus sufficiat, securè uti potest. Illud ipsa experientia monstrabit, quod si duo tales lumbrici in illa ad resiccandum sepositione, sibi mutuo impositi jaceant, & paulò segnius ipsa desiccatio sequatur, quod tunc

tunc reliquo corpore ſiccefcente,in illa ſui complicatione,non modò diutius humidi reſtitent, ſed & actu *deliqueſcere*, imò graviore *odore* corripi incipiant. Quod propterea monere placuit, ut tanto magis rationi ſuccurrat, quod in *coacervatione* horam vermium adhuc auctiore, tanto plus utique incommodi circâ ſucceſſum *exſiccationis* talis, imineat. Unde mihi certè exſiccatio illa, in *Balneo, ſub alembico*, ut in ratione ſtatim dubia & ſuſpecta fuerat, in Praxi ſuccedere, nempe in Lumbricis Terreſtribus, perpetuore cuſavit,& quidem enormiſſimè, quotiescunque cum paulò *largiore* quantitate tale quid in affectum deducere tentatum fuit. In *humili* vero vitro, & *amplioriſicii*, & cum *pauca quantitate*, & tamen plus quam res mereatur neceſſaria circumſpectione, ante omnia *temperato tepore*,paulo facilius ſuccedit tentamen.

Pulveriſatio non modo illo quaſi momento, quo inſtituti debet, tanto majorem repentinam *deſiccationem*, poſcit,ſed etiam *tundendo* nunquam ſed unicè & modeſtè quidem, *terendo*, in effectum deducitur: Et inſuper *exigua*, prorſus quantitate, paucorum *granorum*, pro qualibet vice aſſumtâ.

Promovetur verò etiam commode, *additione* levis portionis *terrei* cujuslibet concreti; quamvis propria ipſorum terreo limoſa *recrementa*, quæ intrâ corpus eorum reſtant, communiter huic fini ſic ſatis velificentur.

Occaſione hujus ipſius *excrementiæ* ſubſtantiæ, ſi cui, nobiscum, minus efficax videatur, attingimus ipſam Lumbricorum *mundificationem*. Fit verò dum vel *vivi*, *muſco* terreſtri ſiccefcenti, imo & *arboreo*, injiciuntur; cujus *aſperitate* compuncti & offenſi, hanc depoſitionem contentorum in ſuo corpore non aliter peragunt; quàm in ridiculo ſed tamen *famoſi experimenti* loco allegari ſolito caſu, quando in *Pediculo*, miculæ therebintinæ agglutinato, vel alias agitato, vulgo *circulatio ſanguinis* ſpectari poſſe dicitur, cum nihil aliud fit, niſi ſanguinis ex humano corpore educti, & cibi loco in ventriculo & inteſtinis hujus inſecti adhuc latentis, portio quam etiam proinde parvo temporis ſpatio, *ex alvo*, mani-

festo, & citra mitroscopiæ necessitatem, deponit. Quod quidem hujusmodi animalculis generatim adeò familiare est, ut etiam *Serpens* ranam deglutitam, si mox manibus multum tangatur aut vexetur, citissimè per totam longitudinem intestinorum depellat, & paucissimo tempore iterum integram *κάτω* rejiciat.

Simile quid faciunt Lumbrici, si *lanæ* aut *panno* laneo *aspero*, aut texto *setaceo*, imponantur. Idem agunt, si guttula *vini* tangantur, aut *Spiritus vini* medicoris.

Unde communiter in *vino* eos lavant Pharmacopolæ, tam ad *externarum* sordium, ad ipsa terra adhærentium quam horum intestinorum *recrementorum* elutionem.

Liquamen è Lumbricis Terrestribus fit, primo *sine igne*; si *vino* insperso enecti, debiliore *spiritu vini*, & quidem paulo *largior* ipsorum quantitas, sivè in patulo & pando aliquo vase, sivè in *vitro*, in cellam collocentur, ubi unius vel alterius diei spatio, in liquorem submucidum fatiscunt.

Concurrente mediocri calore, contingit idem, & breviore quidem tempore, si in *Balneo*, mediocriter, calido, detineantur

Paucissimo tempore fit idem successus, si Lumbrici vitro apto conditi, cum hoc, *massa banaria* obvoluto in *clibanum* collocentur. Ita spatio temporis quanto crassior panis percoqui potest, in *liquamen* fatiscunt.

Omnibus his *liquaminibus*, quo plus adhuc *excrementi* secum detinuerunt Lumbrici, eo plus etiam similis sabulosi & *limosi sedimenti* inest.

Habent hæc *liquamia* levem odorem, quasi *oleaginosum*, seu subpingvem, ad olei tamen olivarum vestigium, sed subrancidi, aspirantem.

Aqua, sine ulla notabili encheirisi, destillatur è recentibus, ex B. M. satis calefacto, Quem *compositæ* hujus generis ;*Aquæ* aut *Spiritus* afficiunt, ille vel ex descriptionibus easdem petere, vel adjectis simplicibus, eidem scopo cui hanc Aquam destinat, accommodatis, easdem parare poterit. Satisfacit verò hujusmodi intentionibus aquarum talium alias seorsim prostantium *extemporanea* commixtio.

Oleum

Oleum Lumbricorum, per *infusionem lenem* decoctionem, parabile est; cum vel sine, vini additione. Imo expedit Lumbricos *vivos*, sine longinqua mundatione in insigni copia, *oleo* vix languidissimè tepenti, ita successivè injicere, ut recens non addatur, nisi priore jam emortuo: & tunc demum, & quidem in vase maximè pando calore diuturno temperato universam quasi percoctionem peragere.

Cum notabili *alteratione*, parantur è Lumbricis *Spiritus* & *Sal volatile*, simulque *oleum* empyrevmaticum.

Spiritus præparatur vel è *siccatis* simpliciter, ubi tamen stricte dicendo *Spiritus* quasi nullus sed unice *Sal volatile* & *oleum* empyrevmaticum prodeunt. E non *siccatis* autem, nihil fere, nisi *phlegma* empyrevmaticum, cum *oleo* succedente simili, & lunge parciore, *Sale volatili*.

Prævia *putrefactione* paratur *Spiritus*, dum magna quantitas Lumbricorum, in vase mediocriter obturato, per aliquot. dies *putrefactioni* relinquitur; & deinde, *moderato* calore, *Spiritus Volatili Sale* inbutus è concurbita altiore destillatur. *Odore* verò nauseosissimo putrilaginoso communiter imbutus est hic *Spiritus*, simulque nisi *rectificetur*, ferè magis *phlegmaticus*.

Alia methodo fit ex hoc putrefacto magmate hic *Spiritus*, paulo etiam *penetrantior*, & minus *fœtidus*, si illud affundatur *calcivivæ*, & ita leni calore destillatio peragatur: quamvis quidem, si major copia fuerit materiæ, *calx viva* spontaneâ incalescentiâ ferè ascensui potioris partis Spiritus præcipiti satisfaciat.

Sal Volatile, tum è *siccatis*, ut paulò ante dictum proficiscitur destillatione ignis nudi; tum è *putrefactis*, in phiolà paulô capacioris, sed longioris colli; tum etiam ex ipso *Spiritu*, rectificando, temperatiore calore.

Oleum empyrevmaticum præcipue sub hoc eodem labore, è *siccatis*, prodit; tum etiam è quocunque ipsorum liquaminum aut destillatorum *residuo* magmate tandem subsequitur, igne ad incandescentiam usque continuato.

Efpontaneo illo *liquamine*, quod è magna copia Lumbricorum, in *cella* fit, fi clarum decantatum, leniter evaporet quadantenus; refiduo vero parum *Salis alcali fixi* addatur, & leniter adhuc paulo ampiius evaporetur; quod remanet denique fpiffusculum, in locum frigidiorem reponatur, *nitrofi* Salis quiddam concrefcit. Sed opus eft omnino cauta operatione.

Compofita præparata, foli additorum energiæ debent, quicquid ab illis peculiare fperari poteft.

Effentiam hoc modo parare è Lumbricis jubent in Coll. Chym. Leydens. cap. 221. Recipiendo Lumbricos Terreftres, quo robicundiores & majores eo melius, partes IV. *Salis Tartari* part. II. *Spiritus vini rectificati* part. VI. digerantur fimul per 3. vel 4. dies; Clarum effundatur, & recentibus Lumbricis affufum, denuo cum iisdem, per diem 1. vel 2. ita digeratur: denuò decantatum quod clarum eft, fervetur nomine *Effentiæ Lumbricorum*.

B. Michaelis jubet Spiritum illorum reaffundere capiti fuo mortuo, & ita extractum iri *Effentiam*.

CAP. IV.

Directio præparationem ad debitos Ufus.

Res fummi in Praxi momenti, de effectu medicamenti ad morbos, fine vanis pollicitationibus & mendacibus jactationibus eorum, qui illud commendant, vere certum & fecurum effe. Proficifcitur talis certitudo, tum activè è *practica experientia*: & terminatur pasfivè, ut imitando veritas ejus ita deprehendatur, in fola praxi. Sed, ò quantæ in hoc genere occurrunt fallaciæ, & quam infelix eft ille Practicus, qui frivolis hujusmodi traditionibus fpem aut fiduciam fuam fuperftruens è theoretico hujus generis ftudio magnam fibi facilitatem curandi animo morbos proponit!

In noftro negotio, ut alibi fæpe in confimilibus, fanè valde folenne eft commendatos legere Lumbricos, fed communiter vel ita *generaliter* & obiter, ut expertam, præcipuè ef-

effatu dignam efficaciam, ſcriptori notam fuiſſe, & experientia ejus comprobatam, inde ſuſpicari revera nefas ſit.

Alii ita ex altero autore propriis ejus verbis tranſcribunt, quicquid de ejusmodi effectu proponunt ; ſuam vero experientiam deſuper, ulla addita expreſſione, diſſimulant, ut nudæ allegationis, nullius vero confirmationis loco Lectori curioſo & ſtudioſo ſervire poſſint.

Certe, ne quemquam hic oneremus de efficacia Lumbricorum *in Arthridie*, nemo fere quisquam ita *audacter* & *historicè* eloquitur, ut unus *Wierus* & forte *Drawizius*: Reliquorum vix quisquam eſt quin nudè ad iſtorum autoritatem & fidem provocet. Inter quos certè magnopere eſt *Möllenbroccius*, quem mirum eſt, ut fere alibi paſſim, ita & hoc quoque loco vix verbum, profari, quo aliorum teſtimonia, quæ colligit, confirmet, niſi quod fidem ſe illis adhibere undique profitetur.

Efficaciam tum *Spiritus*, tùm *decocti*, tum *ſucci* expreſſi, & *pulveris* in *Arthritide*, frequenti experientia ſibi comprobata, aſſeruit mihi *Excellent D. D. Cellarius*, *Archiater Illuſtriſſimorum Comitum Schvvarzburgenſium*, & *Practicus celeberrimus* Affinis Honeratisſimus. In *Convulſivis* affectibus, & ipſa, *Epilepſia*, *ſpecificam* prorſus efficaciam: in *Paralyſi* cruris, cum Urinæ ſuppresſione, præmisſis univerſalibus, *Spiritu*, Lumbricorum *per putrefactionem* parato, feliciter patientem reſtituit.

In *Hydrope*, hortulanum quendam ex diætæ vitiis *Aſcitem*, cum paucisſima mictione perpeſſum, ſolo hoc *Spiritu*, è cereviſia medicata amaricante per aliquot dies exhibito, feliciter curavit, procedente ad ſtuporem largiter *urina*.

Circa *Abuſum* hoc obſervavit in murario, *arthritide Vaga* laboranre, quod ille quidem a *ſucco* Lumbricorum cum vino expreſſo, & *pulveris* eorundem, quotidiano uſu, paulo poſt, doloris mitigationem, æ cruris, quod ſimul quadantenus reſolutum apparebat, promptum motum obtinuerit, ſed cum ſuperveniente valdè dolorifico *Urinæ ardore*, quaſi â *cantharidibus* aut *vermibus maialibus*.

Ad Epilepſiam, Excell. quoque *Dolæus* in Encylopodia, *ſecreti* nomine licet ab ignobili autore ſibi revelatum nobile tamen medicamentum vocat. Scribit ſe ejus uſu, per tria novilunia, repetito, duos juvenes XIV. annorum reſtituiſſe.

Convenit cum hoc experientia ſupra laudati *Excell. D. L. Hermanni*, licet in modo exhibendi, & doſi notabilis differentia ſubſit.

Quod *Arthritidem* attinet, eximios illos, & præſentisſimos effectus, ipſe *D. D. Præſes* non obſervavit, ob contumaciam Patientium, *formulam* hanc paulo

lo magis nauseosam detractantium, exceptis duobus Casibus, quorum altero, *fæminæ* tolerabilioris arthridis sensibile levamen è pulvere Lumbricorum copiosiùs assumpto, obtigit: altero Viro ad 40. annorum, *venatori* qui cum tractatum *Wieri*, vernaculâ ipsemet haberet doloris vero *Jschiatici* primordiis obrueretur, proprio consilio *Lumbricis* recentibus, ita in succum reductis, iteratis vicibus usus, cito tunc liberatus est, & per aliquod annos ita servatus. Recruicente vero tunc eodem affectu, licet admodum langvide nullum præsidium è denuo usurpatis Lumbricis obtinuit; unde, quæ est hominum credulitas, neque pristinum æque dolorem hunc esse posse, suspicatus imaginatus sibi potius est, se sibi saltu trans rivum, quem nuperrimè fecerat, *luxationem* aliquam in coxis contraxisse. Et referebat idem de plebeja hujus remedii experientia, sibi satis nota plurima.

Ex aliis vero operosius *præparatis* è Lumbricis, *Spiritu, Sala Volatili Essentia*, nullum se unquam speciali effatu dignum operæ pretium facere potuisse, candide fatetur, & subscribit utique in hoc *B. Ludovici* asserto: In eo tantum dissentiens, quod *simpliciorem* illam exhibitionem, si occasio illam recte perpettandi, & diutius continuandi, obtingat, minime negligendam, sed utique experientia ulteriori excutiendam, arbitretur, quod quidem sibi rarius obtigisse dolet.

In *Hydrope* experientiam specialis effectus quam interponat, non sibi obtigisse, fatetur.

In *Epilepsia* vero consentit cum modò allegato postremo, *Dn. Hermanni* asserto propria experientia sibi abunde comprobato: licet quo ipse utitur *Specificum Epilepticum*, de lumbricis tamen his participans methodum adhuc una vel altera circumstantia exactiorem poscat, sed & tunc, sub divina gratia effectus fere indubii sit.

Quod eximie notemus, hoc est, quod ad omnes hos effectus non nisi *nihil* omnino, aut *minus* tamen violenter *alterati* Lumbrici, proficui sint.

Igne nudo paratus *Spiritus* ab aliis *salibus Volatilibus urinosis*, quod ullo norabili specifico effectua amplius discrepet donec manifesta & constans experientia interponatur, merito dubitamus.

Externo usu quem edunt magis specificum effectum, similiter non alterati, *vivi* præcipuè impositi præstant. Ubi non abs re est, parti affectæ ita immortuos, non ita temere abjicere, sed aliò ubi putrefieri promte possint sepponere. Applicantur vero ita præcipue *Panaritio*; tum etiam membris dolore *Arthritico* infestatis.

Hanc methodum & alia *specifica*, & ipsos *Lumbricos*, tali intentione, *nihil alteratos* usurpandi, commendamus; non male fundatum agnoscentes in contravenientes convitium & sarcasmum Paracelsi, vom ungefehr: quod nempe experimenta, bonâ fortunâ inventa, & simplici perpetratione succedentia, dum Scioli variis speculationibus & inventionibus meliorare imaginentur, cum causarum nullam habeant notitiam communiter totum experimentum destruant & perdant. Quod absit.

SOLI DEA GLORIA.